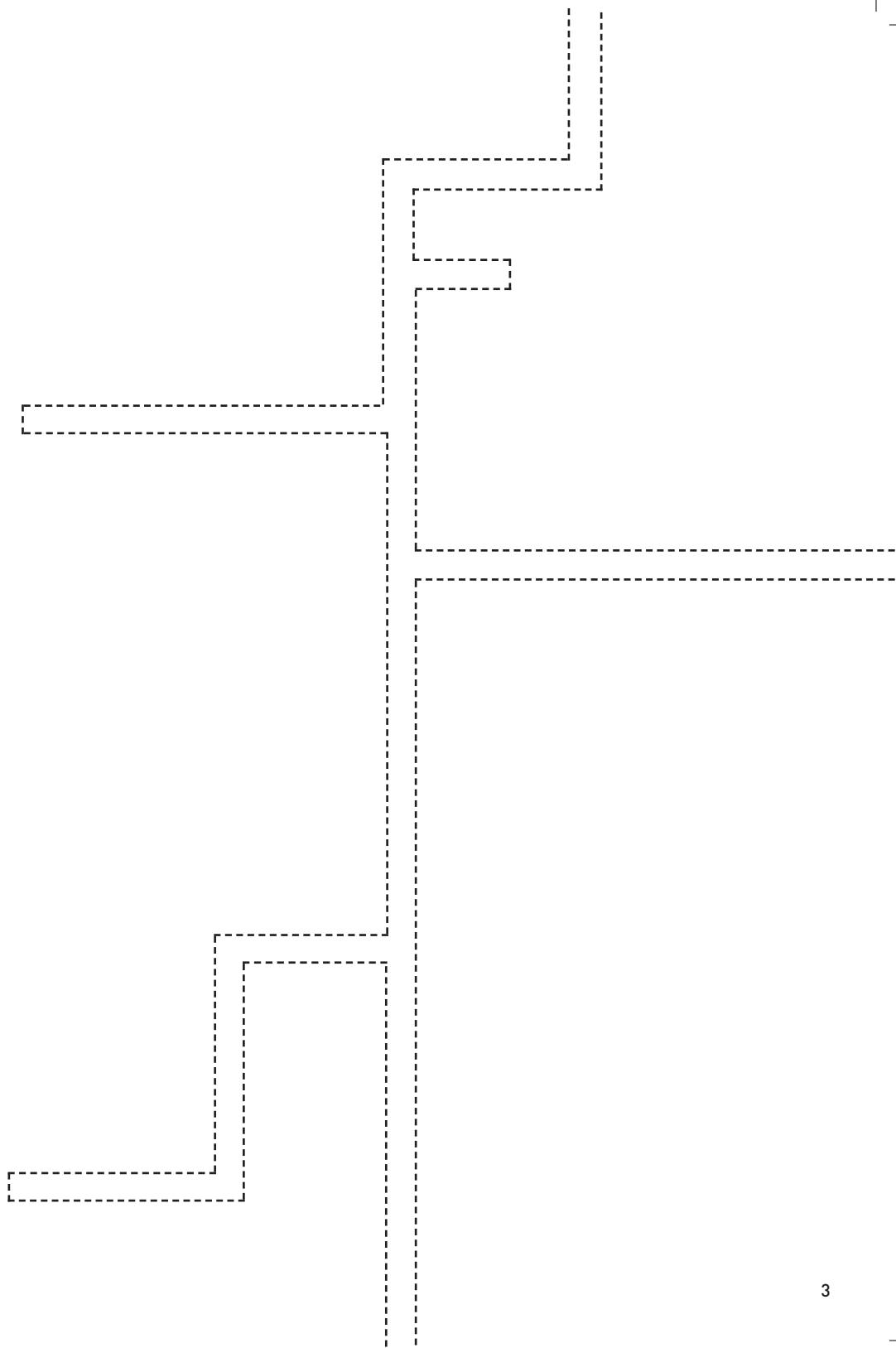

SPOZNAJ KRŠITVE
IN NAJDI KLJUČ DO
REŠITVE!

KAZALO

Vstop na trg dela	4
Diskriminacija	6
Neplačano delo	8
Delo na črno	8
Študentsko delo	9
Brezposelnost	10
Atipične/prekarne oblike dela	12
Študentsko delo	12
Praksa	12
Avtorska pogodba	13
Podjemna pogodba	13
Pripravnništvo	14
Osebno dopolnilno delo	15
Agencijsko delo	15
Samostojno podjetništvo (s.p.)	15
Platformno delo	16
Elementi delovnega razmerja	18
Pogodba o zaposlitvi	18
Delavske in socialne pravice	19
Plača	19
Pravica do odmora	20
Letni dopust	20
Regres za letni dopust	21
Pravica do povračila stroškov v povezavi z delom	21
Pravica do plačane bolniške odsotnosti	21
Odpravnina	22
Pokojnina	22
Organiziraj se v sindikat	23

1# VSTOP NA TRG DELA

Prvi korak je največkrat ⇨ pregledovanje oglasov za delo.

POZOR: Že v oglasih se lahko pojavijo številne nepravilnosti in kršitve! Te se bodo najverjetneje nadaljevale tudi, ko začneš delo opravljati, zato jih je pomembno poznati, biti nanje pozoren ter vedeti, kako jih prijaviti ustreznim organom.

Kaj so najpogostejše kršitve, na katere moraš biti pozoren_a?

Ponujanje prekarne oblike dela namesto pogodbe o zaposlitvi:

Če delodajalec išče delavca_ko za dlje časa in za redno delo (torej obstajajo elementi delovnega razmerja) bi se mora ponuditi POGODBA O ZAPOSLOTVI (za nedoločen čas ali v zakonsko določenih primerih za določen čas). Če torej želijo delavca_ko najeti preko katere od atipčnih oziroma prekarne oblike dela, kot so študentsko delo, samostojno podjetništvo, avtorska ali podjemna pogodba in podobno, gre lahko za kršitev.

PRIMER:

V odvetniški pisarni iščemo osebo za delo v administraciji.

Delovne naloge: sprejemanje telefonskih klicev, urejanje pošte, sprejemanje domačih in tujih strank, komunikacija z državnimi organi, fotokopiranje in skeniranje, pisanje osnovnih pravnih dopisov, vodenje rokov ...

Od kandidatov zahtevamo natančnost. Zaželeno je predhodno poznavanje portalov eSodstvo, AJ PES in MS office.

Zahtevana izobrazba: V, VI/1, VI/2

Mesečno plačilo: po dogovoru

Oblika zaposlitve ali sodelovanja: študentsko delo, s.p.

Diskriminacija na podlagi spola, starosti ali katerekoli druge osebne okoliščine:

Če delodajalec oglašuje delovno mesto samo za en spol je to kršitev. **Oglasi morajo biti spisani nevtralnno, delovna mesta pa morajo biti pod enakimi pogoji dostopna vsem spolom.** Spol je dovoljeno opredeliti samo, če določen spol predstavlja bistven in odločilni pogoj za delo in je taka zahteva sorazmerna ter upravičena z zakonitim ciljem. Tak primer bi bil denimo zaposlovanje varnostnic/varnostnikov na letališču, kjer lahko osebo pregleda zgolj nekdo istega spola.

Prav tako ni dovoljeno ponujati zaposlitve zgolj delavcem_kam določene starosti. Enako velja za katerokoli drugo osebno okoliščino (narodnost, spolna usmerjenost, verska pripadnost, ...).

PRIMER:

Iščemo natakarico.

Če si komunikativna, imaš rada delo z ljudmi, povrh vsega pa še dobro izgledaš, potem se javi!

Pogoj: Starost med 20 in 25 let, samskost.

Plačilo: po dogovoru

Izkušnje niso potrebne, so pa zaželene.

**Kršitve lahko vedno
prijaviš na Inšpektorat
za delo.**

To lahko storiš **osebno** ali **anonimno** preko spletnega obrazca. Prijavo lahko opravimo tudi na Sindikatu Mladi plus.

2# DISKRIMINACIJA

⇒ Diskriminacija na trgu dela je kršitev.

Diskriminacija je kršitev načela enakega obravnavanja. Pomeni razlikovanje, izključevanje, omejevanje ali postavljanje v neenak položaj, s ciljem, namenom ali posledico ogroziti ali onemogočiti komu uveljavljanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Hkrati je tudi vsakršno negativno razlikovanje na podlagi osebnih okoliščin, kot so spol, starost, rasa, nacionalnost, kulturna različnost, izgled, fizična ali mentalna oviranost, zakonski stan, seksualna usmerjenost, spolna identiteta, verska pripadnost itd., ki nekoga postavljajo v neenak položaj, prikrajša za enake možnosti ali kakorkoli izključuje.

Na trgu dela lahko prihaja do diskriminacije v treh fazah:

- ✓ pri iskanju zaposlitve oziroma pri procesu zaposlovanja (oglasi, razgovori):
Primer: Na razgovoru te sprašujejo o načrtovanju družine. / Ti ne ponudijo službe, ker menijo, da ženske ne znajo opravljati takega dela.
- ✓ na samem delovnem mestu oziroma v času trajanja delovnega razmerja:
Primer: Dobivaš nižjo plačo, kljub temu, da opravljaš enako delo ali delo enake vrednosti.
- ✓ pri odpovedi oziroma v zvezi s prenehanjem pogodbe o zaposlitvi:
Primer: Ti ne podaljšajo pogodbe zaradi tega, ker si zanosila ali zaradi bolezni.

Zakon predvideva enako obravnavo ne glede na osebne okoliščine v vseh teh primerih.

Nadlegovanje

je vedenje ali ravnanje, ki ga prizadeta oseba dojema in označi kot nezaželeno. Žrtev ponavadi občuti nezaželeno vedenje kot žaljivo, poniževalno in zastraševalno.

Trpinčenje oz. mobing

na delovnem mestu je vsako ponavljajoče se ali sistematično, graje vredno ali očitno negativno in žaljivo ravnanje ali vedenje, usmerjeno proti posameznim delavkam ali delavcem na delovnem mestu ali v zvezi z delom.

Viktimizacija

se zgodi, ko nekdo utrpi negativne posledice zato, ker se je pritožil zaradi diskriminacije ali posredoval dokaze v zvezi z diskriminacijo. Strah pred viktimizacijo pogosto prepreči prijave primerov diskriminacije, saj se ljudje bojijo povračilnih ukrepov.

Delodajalec je dolžan zagotoviti delovno okolje, kjer ne prihaja do diskriminacije, nadlegovanja ali trpinčenja. Če tega ne omogoči, je lahko kaznovan z globo.

Če si priča diskriminaciji na delovnem mestu, lahko podaš prijavo na Urad zagovornika načela enakosti.

Zagovornik načela enakosti opravlja naloge inšpekcijskega nadzora, zagotavlja neodvisno pomoč diskriminiranim osebam pri uveljavljanju človekovih pravic v zvezi z varstvom pred diskriminacijo v smislu svetovanja in pravne pomoči strankam v drugih upravnih in sodnih postopkih povezanih z diskriminacijo.

3# NEPLAČANO DELO

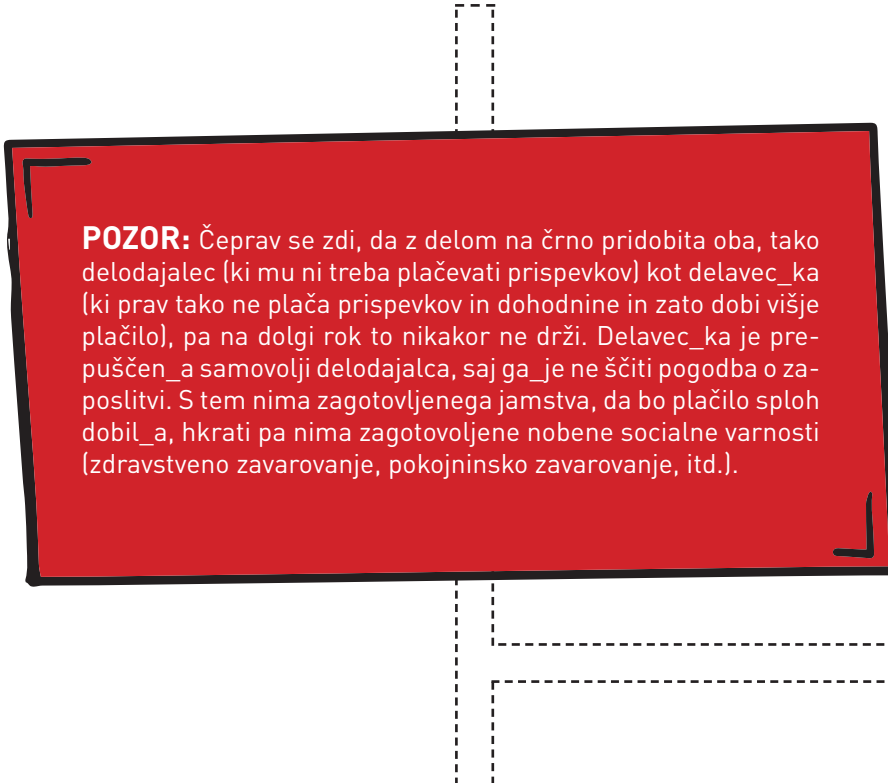
Vsako delo, ki ga delavec_ka opravi za delodajalca, mora biti plačano, ne glede na vrsto pogodbe, po kateri se opravlja. To velja tudi za uva-
janje v delo.

4# DELO NA ČRNO

Delo na črno je delo brez kakršnekoli pogodbe, delavec_ka ponavadi dobi plačilo "na roke", delodajalec pa za delavca ne plačuje nobenih prispevkov za socialno varnost.

Delo na črno je zakonsko prepovedano! Med mladimi je izjemno pogosto, gre pa za najbolj prekarno obliko dela. Tudi izplačilo zgolj dela plače ali honorarja "na roke" šteje za delo na črno, saj za ta del dohodka niso odvedeni prispevki.

POZOR: Čeprav se zdi, da z delom na črno pridobita oba, tako delodajalec (ki mu ni treba plačevati prispevkov) kot delavec_ka (ki prav tako ne plača prispevkov in dohodnine in zato dobi višje plačilo), pa na dolgi rok to nikakor ne drži. Delavec_ka je prepuščen_a samovolji delodajalca, saj ga_je ne ščiti pogodba o zaposlitvi. S tem nima zagotovljenega jamstva, da bo plačilo sploh dobil_a, hkrati pa nima zagotovljene nobene socialne varnosti (zdravstveno zavarovanje, pokojninsko zavarovanje, itd.).

5# ŠTUDENSKO DELO

Študentsko delo je občasno in začasno delo dijakov in študentov. Namenjeno je mladim, ki so vključeni v izobraževalni proces.

Pri študentskem delu upoštevaj:

✓ ŠTUDENSKO DELO JE ZAČASNO IN OBČASNO!

Študentsko delo je začasno in občasno delo dijakov in študentov. Nikoli ne sme nadomeščati redne zaposlitve. Če ima delodajalec redno potrebo po opravljanju tega dela, mora z delavcem_ko skleniti pogodbo o zaposlitvi. V tem primeru ti pripada veliko več pravic.

✓ MINIMALNA URNA POSTAVKA!

V Sloveniji za študentsko delo trenutno velja minimalna urna postavka 6,17 € bruto (5,21 € neto), ki se usklajuje z rastjo minimalne plače. Minimalno urno postavko ti mora delodajalec vedno zagotoviti!

✓ TUDI UVAJANJE MORA BITI PLAČANO!

V okviru študentskega dela je nezakonito in problematično neplačano uvajanje. Ko je napotnica enkrat izdana, mora biti vsako opravljeno delo plačano, četudi gre na začetku za uvajanje. Delo brez izdane napotnice pa je delo na črno.

✓ VARSTVO IN ZDRAVJE PRI DELU!

Delodajalec je dolžan zagotavljati varno in zdravju neškodljivo delovno okolje – ob poškodbi pri delu lahko delodajalec zanjo odškodninsko odgovarja.

✓ VEDNO MORAŠ IMETI NAPOTNICO!

Študentsko delo poteka na podlagi napotnice, ki jo izda študentski servis – z njo in z izplačili prek nje dokazuješ, da si opravljal_a delo, zato ne pozabi shraniti svojega izvoda. Pri delu tako ne potrebuješ nobene dodatne pogodbe z delodajalcem, zato ne podpisuj dodatnih papirjev ali drugih dokumentov, s katerimi ti želi delodajalec določiti npr. trajanje dela, odpovedni rok ipd.

✓ FLEKSIBILNOST!

Študentsko delo je fleksibilno – ti ali delodajalec ga lahko kadarkoli prekineta. Ne nasedaj izmišljotinam o odpovednih rokih in podobno, tega pri študentskem delu ni. Delodajalec pa ti mora plačati za vse opravljene ure (ne glede na to, kdaj delo nehaš opravljati).

✓ PRIPADA TI PLAČAN ODMOR!

Na 8 ur dela ti pripada pol ure odmora za malico. Čas, ko si na odmoru mora biti vštet v seštevek ur in si zanj tudi plačan_a.

6# BREZPOSELNOST

Z brezposelnostjo se žal velikokrat sreča večina mladih. Razlogi za nastanek brezposelnosti so lahko: zaključek šolanja in/ali izguba statusa dijaka/študenta, izguba zaposlitve, zaprtje s.p.-ja ...

⇒ Prijavi se na zavod za zaposlovanje!

Če si zmožen_a za delo, aktivno iščeš zaposlitev in si jo pripravljen_a sprejeti ter:

- » nimaš statusa dijaka, vajenca ali študenta;
- » nimaš statusa udeleženca izobraževanja odraslih, mlajšega od 26 let;
- » nisi v delovnem razmerju;
- » nisi samozaposlen;
- » nisi družbenik in hkrati poslovodna oseba v osebni in kapitalski družbi;
- » nisi ustanovitelj in hkrati poslovodna oseba v zavodu;
- » nisi pokojninsko in invalidsko zavarovan kot kmet;
- » nisi upokojenec.

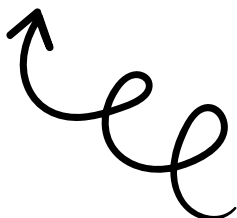
Ob prijavi na ZRSZ s svetovalcem_ko naredita zaposlitveni načrt, v katerem določita tvoje zaposlitvene cilje in aktivnosti, ki te bodo vodile do zaposlitve (načini iskanja zaposlitve, dodatna izobraževanja ...). S podpisom se zavežeš, da se boš držal_a zaposlitvenega načrta, tvoj_a svetovalec_ka pa, da bo spremljal_a izvajanje načrta.

Če se prijaviš v evidenco brezposelnih pri Zavodu RS za zaposlovanje (ZRSZ) s tem pridobiš **določene pravice in obveznosti**.

Katere **pravice** imaš in katere **obveznosti** moraš izpolnjevati kot brezposelna oseba, prijavljena v evidenci ZRSZ?

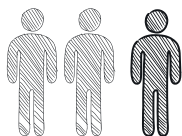
Pravice	Obveznosti
<ul style="list-style-type: none">» osebno svetovanje in pomoč pri iskanju zaposlitve» posredovanje v zaposlitev, informiranje o trgu dela, karierno svetovanje ...» možnost vključitve v različne programe Aktivne politike zaposlovanja (APZ)» denarno nadomestilo za brezposelnost: POZOR! Ta pravica je odvisna od dolžine zavarovalne dobe<ul style="list-style-type: none">* če si mlajši_a od 30 let in si bil_a zaposlena vsaj 6 mesecev, ti nadomestilo pripada 2 meseca* če si stajеši_a od 30 let in si bil_a zaposlen_a vsaj 10 mesecev v zadnjih 24 mesecih, ti pripada 3 mesece nadomestila» v nekaterih primerih denarna socialna pomoč» druge pravice (brezplačen vstop v nekatere muzeje, brezplačno članstvo v knjižnici, cenejši javni prevoz ...)	<ul style="list-style-type: none">» redno spremljanje objav prostih delovnih mest in pravočasno prijavljanje nanje» ustrezno odzivanje na vabila in napotnice zavoda in drugih izvajalcev ukrepov» udeležba na zaposlitvenih razgovorih na vabilo delodajalca, zavoda ali drugih izvajalcev ukrepov» javljanje zavodu v 15 dneh po poteku roka za izvedbo zadnje dogovorjene aktivnosti, določene v zaposlitvenem načrtu (v kolikor niste prejeli vabila na naslednji svetovalni razgovor)» uresničevanje vseh drugih aktivnosti, dogovorjenih v zaposlitvenem načrtu» vključevanje v ukrepe na trgu dela zaradi povečanja zaposlitvenih možnosti» sprejemanje ustrezne ali primerne zaposlitve in prizadevanje za pridobitev zaposlitve na razgovoru za zaposlitev» sporočanje resničnih podatkov in njihovih sprememb najkasneje v 3 dneh od nastanka spremembe» predhodni dogovor z osebnim svetovalcem o oprostitvi obveznosti iskanja zaposlitve in, kadar predhodni dogovor ni mogoč, obveščanje zavoda o odsotnosti/opustitvi obveznosti in razlogih za to v roku 8 dni

7# ATIPIČNE/PREKARNE OBLIKE DELA

Osnovna oblika dela je pogodba o zaposlitvi (za nedoločen čas). Ta nudi največje varstvo in stabilnost ter delavske in socialne pravice. Vendar pa obstajajo še druge oblike dela. Te ti ne nudijo varnosti, stabilnosti, prav tako ti pri večini od njih ne pripadajo (vse) delavske in socialne pravice. Zaradi tega jim pravimo atipične oblike dela oz. negotove, prekarne oblike dela.

Študentsko delo

Študentsko delo je ena najpogostejših oblik dela med mladimi. Gre za občasno in začasno delo oseb s statusom študenta ali dijaka. Poteka na podlagi napotnice, ki jo izda študentski servis.

Študent_ka od svojega zaslужka plača prispevek za pokojninsko in invalidsko zavarovanje v višini 15,5 %. Študentsko delo se zato šteje v pokojninsko dobo, prizna se en mesec polne pokojninske dobe za zaslужek v višini 60 % povprečne bruto plače v Sloveniji (ki trenutno znaša 2.002,00 EUR). Ob zaslужku 500,00 EUR ima tako študent_ka priznanih 15 dni pokojninske dobe.

S pojmom praksa označujemo različne obvezne predmete v srednješolskih, višješolskih in univerzitetnih programih. Pri vseh oblikah praks udeleženci izobraževanj pridobijo praktično znanje z delom v šolskih delavnicah in/ali pri delodajalcih. Dijaki_nje in študentje_ke na praksi imajo pravice in dolžnosti, ki so zapisane v njihovih učnih pogodbah in kolektivnih pogodbah dejavnosti. Te določajo tudi, ali je praksa plačana in v kakšnem znesku. Dijaka ali študenta mora delodajalec prijaviti v zavarovanje za primer poškodbe pri delu in ga primerno zavarovati.

Praksa

Avtorska pogodba

Avtorsko pogodbo opredeljuje Zakon o avtorskih in sorodnih pravicah, kar pomeni, da zanjo ne velja delovno pravo. S sklenitvijo avtorske pogodbe se vzpostavi razmerje izvajalec – naročnik in ne delodajalec – delavec. Sklene se ob naročilu avtorskega dela, naprimer s področja znanosti, književnosti, likovne umetnosti, fotografije ...

POZOR: Avtorske pogodbe so precej obdavčene. Od bruto zneska avtorskega honorarja se plačuje prispevek za zdravstveno zavarovanje v višini 6,36 % in prispevek za pokojninsko in invalidsko zavarovanje v višini 15,5 %. Plačati pa je treba tudi dohodnino, in sicer 25 % od dohodninske osnove, ki pri avtorskem honorarju znaša 90 % bruto zneska, zmanjšanega za prispevke.bruto zneska, zmanjšanega za prispevke.

Primer: Bruto honorar je 1.000,00 EUR, od tega gre 6,36 % ali 63,60 EUR v zdravstveno blagajno, 15,5 % ali 155 EUR pa v blagajno Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje. Ostane 781,40 EUR, od tega se plača 25 % akontacije dohodnine oziroma 170,35 EUR, neto znesek, ki ga prejmeš izplačanega, je na koncu torej 611,05 EUR.

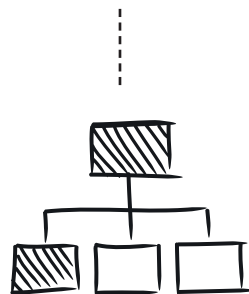
Izračun na primeru velja, ko avtor_ica ni v rednem delovnem razmerju. Če je avtor_ica redno zaposlen_a, prispevka za pokojninsko in invalidsko zavarovanje ni treba plačati. Socialne prispevke od bruto zaslužka v imenu avtorja oziroma avtorice odvede naročnik, ti pa se štejejo v pokojninsko dobo avtorja_ice.

Tudi za podjemno pogodbo ne velja delovno pravo, saj jo ureja Obligacijski zakonik. Sklepa se za širši spekter dejavnosti: fizično delo, občasna pomoč v prodaji, administraciji ...

POZOR: Tako kot pri avtorski pogodbi se od honorarja za delo po podjemni pogodbi plačujejo prispevki za zdravstveno zavarovanje (6,36 % bruto zneska), prispevki za pokojninsko in invalidsko zavarovanje (15,5 %) in akontacija dohodnine (25 % od dohodninske osnove, ki znaša 90 % bruto zneska, zmanjšanega za prispevke).

Plačilo prispevkov, ki se všttevajo v pokojninsko dobo, v imenu izvajalca odvede naročnik. Če je izvajalec v rednem delovnem razmerju ne plača prispevka za pokojninsko in invalidsko zavarovanje.

Podjemna pogodba

Prilagoditev

Kot pripravnik se lahko zaposli oseba, ki začne prvič opravljati delo ustrezno vrsti in ravni svoje strokovne izobrazbe z namenom, da se usposobi za samostojno opravljanje dela v delovnem razmerju.

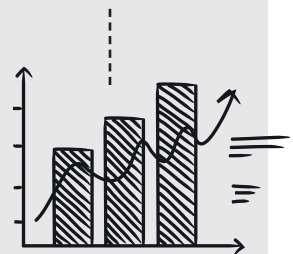
- » lahko traja največ eno leto (če ni z zakonom drugače določeno)
- » v določenih primerih se lahko podaljša (če gre za delo s skrajšanim delovnim časom, zaradi bolezni, zaradi materinskega oziroma starševskega dopusta)
- » pripravnik oz. pripravnica delo opravlja pod nadzorom mentorja
- » delodajalec načeloma med opravljanjem pripravništva ne sme odpovedati pogodbe
- » ob koncu pripravništva mora navadno pripravnik_ca opraviti še strokovni izpit, ki je sestavni in zaključni del pripravništva
- » pripravnik_ca ima enake pravice kot redno zaposleni delavec_ka
- » pripravnik_ca ima pravico do osnovne plače najmanj v višini 70 % osnovne plače, ki bi jo prejel kot delavec_ka na delovnem mestu oz. pri vrsti dela, za katero se usposablja, vendar pa ta plača ne sme biti nižja od minimalne plače

POZOR! Včasih so obstajala “volonterska pripravništva”, kar pomeni, da so mladi delali zastonj, brez plačila. Delodajalci so jim govorili, da je to dobro za njih, da dobijo reference in izkušnje. Volonterska pripravništva so sedaj prepovedana! Vsako delo mora biti plačano.

Gre za manjša dela, ki jih je mogoče opravljati osebno (torej ne, da oseba najema druge) na podlagi vrednotnice.

Z vrednotnico naročnik dela ali oseba, ki delo opravlja (odvisno od vrste dela), plača prispevka za pokojninsko in invalidsko zavarovanje ter zdravstveno zavarovanje (skupaj 11,47 EUR). Osebno dopolnilno delo lahko opravlja kdorkoli; zaposleni, upokojenci_ke, brezposelni_e, tudi študenti_ke in dijaki_nje, tujci s prostim dostopom do trga dela ... Za storitev mora biti izdan račun, zaslužek pa v posameznem polletju ne sme preseči treh povprečnih plač v Sloveniji.

Osebno dopolnilno delo

Fizične osebe, ki opravljajo osebno dopolnilno delo lahko **občasno pomagajo** v gospodinjstvu in kmetijstvu, varujejo otroke, izvajajo inštrukcije, prevajajo in lektorirajo, spremljajo in negujejo druge osebe, izvajajo umetniške vsebine in oskrbujejo živali na domu lastnika.

Posameznik_ca lahko tudi izdeluje in prodaja izdelke domače in umetnostne obrti v skladu z zakonom, ki ureja obrtno dejavnost in ki niso namenjeni zaužitju; izdeluje izdelke, ki niso namenjeni zaužitju in ki jih je možno izdelovati na domu pretežno ročno ali po pretežno tradicionalnih postopkih, jih popravlja in prodaja; nabira in prodaja gozdne sadeže in zelišča v njihovi osnovni obliki; melje žito, žge apno ali oglje na tradicionalen način in prodaja.

Agencijsko delo

Agencijsko delo je delo na podlagi pogodbe o zaposlitvi, a delodajalec je tu agencija za zaposlovanje, ki delavca_ko za plačilo »posoja« naročniku. Delavec_ka torej ni zaposlen v podjetju, kjer opravlja delo, kljub temu pa mora imeti enake pravice kot redno zaposleni. Če delavec_ka na istem delovnem mestu kontinuirano dela dve leti, ga_jo mora podjetje, ki ga_jo je najelo od agencije, redno zaposliti.

Samostojni podjetnik ali samozaposlena oseba je fizična oseba, ki na trgu samostojno opravlja pridobitno dejavnost v okviru organiziranega podjetja. **Ni delavec_ka in zato zanj_o ne veljajo pravice, ki izhajajo iz delovnega razmerja.** Za njih torej ne veljajo omejitve delovnega časa, nimajo pravice do plačanega dopusta, plačila bolniške odsotnosti itd. **Samozaposleni so tudi sami odgovorni, da poskrbijo za svojo socialno varnost.** To pomeni, da jim prispevkov za socialno varnost ne plačuje delodajalec.

Vsak samostojni podjetnik mora zase (in za svoje zaposlene, če jih ima) mesečno plačevati prispevke za socialno varnost:

- » prispevek za obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje,
- » prispevek za obvezno zdravstveno zavarovanje,
- » prispevek za starševsko varstvo in
- » prispevek za zaposlovanje od osnove.

Samostojno podjetništvo s.p.

PAZI! Vsak mesec mora samozaposleni plačati vsaj minimalne prispevke in to ne glede na to, ali tisti mesec sploh opravlja kakšno delo in koliko z njim zasluži. V letu 2024 minimalni prispevki za s.p. znašajo 544,04 EUR. Prispevki za s.p. se vsako leto spreminjajo, saj so vezani na povprečno plačo v Sloveniji: osnova za izračun je 60 odstotkov povprečne plače.

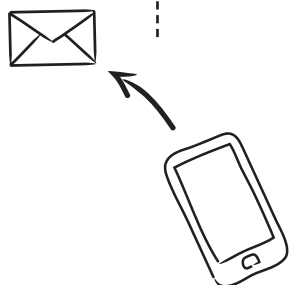
POZOR! Delodajalci samostojna podjetja velikokrat izkoriščajo, saj se želijo znebiti »bremena« plačevanja prispevkov ali pa si želijo »fleksibilnejše delovne sile« in zato ponujajo »sodelovanje« preko s.p. Glede na to, da varnosti in trajnosti sodelovanja tu ni, se tako lahko hitro zgodi, da samostojni podjetnik pristane v hudih finančnih težavah. V Sloveniji jih veliko živi na pragu revščine, kar je posledica tudi prisilnega samozaposlovanja.

POZOR! Če obstajajo elementi delovnega razmerja, mora po zakonu biti sklenjena pogodba o zaposlitvi.

Poleg osnovne oblike s.p. poznamo tudi t.i. popoldanski s.p. Označuje samostojnega podjetnika, ki opravlja dopolnilno dejavnost poleg delovnega razmerja za polni delovni čas in ki si prispevkov za socialno zavarovanje ne plačuje sam, temveč je zavarovan iz drugega naslova (torej iz zaposlitve). Popoldanski s.p. lahko odpre samo oseba, ki je zaposlena za polni delovni čas (navadno za 8 ur na dan oziroma za 40 ur na teden). Ni

Platformno delo

Platformno delo oz. delo na poziv je nova oblika dela, kjer je delavec plačan za posamezno storitev, ki jo dobi preko platforme/aplikacije in ne za določeno delovno mesto z določenim delovnim časom.

Pri nas so najbolj vidni dostavljalci hrane, medtem ko so v tujini izredno razširjeni tudi prevozniki potnikov. Precej platformnega dela pri nas je skritega in se nanaša predvsem na različna digitalna opravila, ki se opravljajo prek spleta (npr. oblikovanje, prevajanje, programiranje).

Pri nas kot drugod v večini platformno delo opravljajo povečini mladi ali migranti, saj imata ti dve skupini obilico težav pri iskanju rednih oz. prvih zaposlitev.

Platforme večinoma ne želijo zaposlovati, saj ne želijo prevzeti obveznosti, kot veljajo za ostale delodajalce (npr. zagotovljeno plačilo, plačevanje prispevkov itd.) in želijo imeti veliko fleksibilne delovne sile. Platformno delo v Sloveniji največkrat poteka prek študentske napotnice, prek s.p.-ja ali na črno.

Platforme delavce_ke navadno imenujejo kot "partnerje", sebe pa kot tehnološko podjetje, ki je posredovalec med samozaposlenimi "partnerji" in strankami, ki želijo neko storitev (npr. prevoz ali dostavo hrane na dom).

Delovni čas je fleksibilen, kar načeloma pomeni, da si delavec_ka sam izbere, kdaj bo delal_a. Vendar pa je za veliko platformnih delavk_cev to osnovni vir zaslužka in zato velikokrat delajo še več kot redno zaposleni.

Delo v veliki meri usmerja algoritem, ki določa, kateri delavec_ka bo dobil_a delo. Daje tudi navodila (npr. po kateri poti moraš dostaviti hrano), nadzoruje delo in tudi zbira podatke o tebi in tvojem delu. Na podlagi algoritma se določa tudi tvoje plačilo.

PAZI!

- » **Platforme velikokrat obljublajo bajne zasluge.** Vendar pa je realen zaslužek odvisen od obsega dela/storitev, ki jih boš opravil_a in je zelo nepredvidljiv.
- » **Fleksibilnost se sliši super,** a na koncu boš ugotovil_a, da moraš delati več, če boš želel_a solidno zaslužiti.
- » **Algoritem preferira tiste, ki delajo več,** so hitrejši in jih stranke boljše ocenjujejo.
- » **Sam si moraš priskrbeti opremo za delo** in tudi večino stroškov boš moral_a prevzeti nase, npr. popravilo vozil, bencin.
- » **Po vsej verjetnosti boš moral_a delo opravljati kot samozaposlen_a,** kar pomeni, da ne boš imel delavskih in socialnih pravic.
- » **Pogoste so nesreče pri delu** (predvsem pri dostavljalcih hrane). Vendar v primeru poškodbe ali bolezni nimaš plačane bolniške odsotnosti in zavarovanje ne pokrije vseh primerov poškodb.

Čeprav se platformne korporacije predstavljajo, kot da niso zaposlovalci, v praksi velikokrat so in bi zanje morala veljati enaka pravila, kot za ostale delodajalce. Tako se predstavljajo zgolj zato, da imajo nižje stroške in posledično višje profite.

8# ELEMENTI DELOVNEGA RAZMERJA

Osnovna oblika dela v Sloveniji je pogodba o zaposlitvi, ki mora biti po Zakonu o delovnih razmerjih (ZDR-1) sklenjena vedno, ko se pojavijo elementi delovnega razmerja. Ti so prisotni, ko:

- » se delavec prostovoljno vključi (to pomeni, da se delavec s tem strinja, da ne gre za prisilno delo)
- » v organiziran delovni proces (delodajalec ima delovno okolje, npr. opremo, mize, stole ali karkoli je potrebno za izvajanje dela, obenem pa obstaja razporeditev dela, nalog ipd.)
- » delo se opravlja za plačilo (delavec je za svoje delo plačan, ne sme pa priti do neplačanega dela ali kakšne druge vrste dajatev namesto plačila)
- » delavec delo opravi osebno (to pomeni, da dela ne more opravljati nekdo drug, ki bi del nalog opravil namesto delavca – npr. kot podizvajalec)
- » delo se opravlja nepretrgano (to pomeni, da poteka dlje časa, daljše časovno obdobje, ne gre za npr. enkratno ali nepredvidljivo potrebo po delu)
- » po navodilih in pod nadzorom delodajalca (delodajalec daje navodila, delavec, ki mu je podrejen in pri svojem delu ni popolnoma samostojen, pa mora opraviti delo, kot mu naroči delodajalec)

Pogodbe o zaposlitvi se, kadar so prisotni elementi delovnega razmerja, NE SME nadomeščati z drugimi oblikami dela! Delodajalec in delavec si ne moreta prosto izbirati, kakšno pogodbo bi sklenila, držati se morata zakona.

9# POGODBA O ZAPOSLOTVI

Pogodba o zaposlitvi je lahko sklenjena za:

- » **nedoločen čas** (datum prenehanja pogodbe ni določen)
- » **za določen čas** (določen je čas, ko se pogodba izteče)

Lahko je sklenjena za polni delovni čas (praviloma 40 ur na teden) ali s skrajšanim delovnim časom (npr. polovični delovni čas oz. 20 ur na teden). Pogodba o zaposlitvi je vedno sklenjena v pisni obliki.

POZOR! Delodajalec ti mora izročiti **pisni predlog pogodbe praviloma tri dni pred predvideno sklenitvijo**. To pomeni, da imaš 3 dni časa, da pogodbo pred podpisom pogledaš, preveriš, če je vse pravilno zapisano in se o njej posvetuješ s sindikatom, ki ti bo pomagal.

Ko imaš sklenjeno pogodbo o zaposlitvi, pomeni, da si v delovnem razmerju. Pripadajo ti vse delavske in socialne pravice.

10# DELAVSKE IN SOCIALNE PRAVICE

Plača

PLAČA je temeljna delavska pravica in predstavlja plačilo za opravljeno delo. Izplačana mora biti v denarju (in ne npr. v vrednostnih bonih, produktih podjetja v katerem delavec_ka dela ...).

Plača je osnovna delavska pravica in predstavlja denarno nadomestilo za opravljeno delo. Sestavljena je iz osnovne plače, dela plače za delovno uspešnost in dodatkov (za nočno delo, nedeljsko delo, delo ob praznikih ipd.) ter dodatkov za delovno dobo.

Delavec_ka za svoje delo prejme plačo, ki je vedno izražena v **bruto znesku**. Delodajalec je po zakonu dolžan od plače (od bruto zneska) odvesti davke in prispevke za socialno varnost. Kar ostane, se imenuje **neto plača**, ki je izplačana na delavkin račun. Delodajalec pa mora poleg tega delavcu_ki povrniti še stroške prehrane in prevoza na delo in z dela ter izplačati dodatke (za delovno dobo, za nedeljsko delo ...). Skupen strošek, ki ga ima delodajalec z delavcem_ko, se imenuje **bruto bruto plača**.

Neto	Bruto	Bruto bruto
Znesek, ki ga delavec_ka prejme na svoj račun. V to niso všteti stroški prevoza in malice.	Bruto plačo predstavlja znesek neto plače, povišane za socialne prispevke.	Znesek bruto bruto plače je strošek delodajalca na eno zaposleno osebo. Sem so poleg plače všteti tudi vsi prispevki, dodatki in davki.
IZRAČUN MINIMALNE PLAČE: Stroški delodajalca (bruto bruto) in prejemek delavca_ke v primeru minimalne plače (brez upoštevanja davkov, v primeru samske osebe brez otrok in drugih vzdrževanih družinskih članov).		
902,00 EUR	1.253,90 EUR	1.455,78 EUR

V Sloveniji naj bi minimalna plača pomenila minimalni standard, delavcu_ki omogočala dostojno življenje. **Delavec_ka za poln delovni čas ne more prejemati manj od minimalne plače!** Ta v letu 2024 znaša 1.253,90 EUR bruto. Minimalna plača se vsako leto januarja uskladi. Aktualni znesek lahko najdete na <https://www.gov.si teme/minimalna-placa/>

POZOR! Tudi pri študentskem delu poznamo minimalno urno plačilo. Trenutna urna postavka znaša 6,20 EUR neto oziroma 7,21 EUR bruto. Višina minimalne študentske urne postavke se vsako leto uskladi z rastjo minimalne plače.

Delavcu_ki med opravljanjem dela pripada pravica do odmora in počitka.

Pravica do odmora

- » **ODMOR MED DELOVNIM ČASOM:** 30 minut, če delaš polni delovni čas (8 ur). Če delaš krajši delovni čas, ti pripada sorazmerno krajši odmor, a le, če delaš najmanj 4 ure.
- » **DNEVNI POČITEK:** najmanj 12 ur v 24 urah (v primeru neenakomerno ali začasno prerazporejenega delovnega časa pa 11 ur)
- » **TEDENSKI POČITEK:** V obdobju sedmih zaporednih dni imaš poleg pravice do dnevnega počitka tudi pravico do počitka v trajanju najmanj 24 neprekinjenih ur (tedenski počitek).

Letni dopust

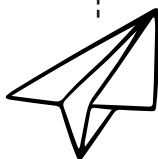
Na leto ti pripada najmanj 4 tedne (20 dni) plačanega dopusta, ne glede na to, ali delaš polni ali skrajšani delovni čas.

PAZI: Minimalno število dni dopusta je odvisno tudi od razporeditve delovnih dni v tednu. Če delaš pet delovnih dni v tednu, je torej minimalni dopust odmerjen na dvajset delovnih dni, če pa delaš šest dni v tednu, je minimalni dopust odmerjen na štiriindvajset delovnih dni.

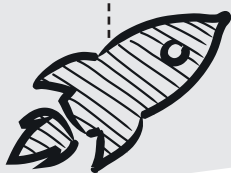
Lahko ti pripadajo še dodatni dnevi dopusta na podlagi osebnih okoliščin (status starejšega delavca, invalid, za nego otroka, delovna doba ...). Delavec_ka, ki še nima dopolnjenih osemnajst let, ima pravico do dodatnih sedmih dni dopusta na leto poleg redno odmerjenega dopusta.

Letni dopust je mogoče izrabiti v več delih. **Vendar mora delodajalec delavcu_ki omogočiti, da en del dopusta traja najmanj dva tedna skupaj.**

PAZI: Če delaš npr. samo 6 mesecev, ti pripada samo sorazmerni del dopusta, najmanj 10 dni.

Regres za letni dopust

Regres je vsota, ki jo mora delodajalec izplačati delavcu_ki, ki ima pravico do letnega dopusta. Izplačan mora biti v denarju, najmanj v višini minimalne plače, do 30. 6., v izjemnih primerih (nelikvidnost delodajalca) lahko tudi kasneje.

Delodajalec mora delavcu zagotoviti povračilo stroškov za prehrano med delom, povračilo stroškov za prevoz na delo in z dela ter povračilo stroškov, ki jih ima delavec pri opravljanju določenih del in nalog na službenem potovanju (npr. stroški službene poti, prenočevanja ...).

Pravica do povračila stroškov v povezavi z delom

Pravica do plačane bolniške odsotnosti

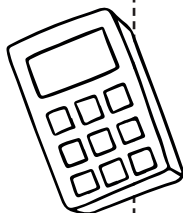

Ko delavec_ka zboli, ali se ne počuti zmožnega za delo, mora o tem najprej obvestiti delodajalca in nato za čas odsotnosti z dela pri svojem osebnem ali pooblaščenem zdravniku pridobi potrdilo za bolniško odsotnost z dela (t. i. bolniški list).

Plačilo nadomestila plače za bolniško odsotnost je strošek delodajalca do 20 delovnih dni za posamezno odsotnost z dela, a največ za 120 delovnih dni v koledarskem letu. V primeru prekoračitve omenjenega obsega dni nadomestilo plače delavca_ke plača Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije (ZZZS).

Delavec_ka dobi v času bolniške odsotnosti 80 % plače. Če se poškoduje na delu ali na poti na oziroma z dela, pa 100 %. Delavec_ka je na dan, ko daruje kri, prav tako upravičen_a do stoo odstotnega nadomestila plače.

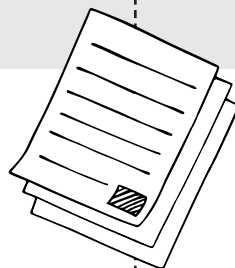
Odpravnina

Odpravnina je enkratno denarno izplačilo delavcu_ki, ki je izplačano v dveh primerih: **v primerih odpovedi pogodbe o zaposlitvi ali ob upokojitvi**. Višina odpravnine je odvisna od višine plače, njen namen je socialen, saj delavcu_ki pomaga preživeti v prehodnem obdobju do sklenitve nove pogodbe o zaposlitvi. V primeru upokojitve pa predstavlja plačilo za delavčevo zvestobo podjetju in omili prehod delavca iz zaposlitvene v upokojensko dobo.

Pokojnina je pravica delavca_ke, ki doseže (minimalne) pogoje za upokojitev. Izplačuje se zadnji dan v mesecu za pretekli mesec, njena višina pa je odvisna od višine vplačanih prispevkov za pokojninsko zavarovanje.

Pokojnina

11# ORGANIZIRAJ SE V SINDIKAT

Da boš varen_a na trgu dela in se boš lahko uprl_a kršitvam, se včlani v sindikat.

Sindikata je prostovoljna množična organizacija delavk in delavcev, katere namen je zaščita zaposlenih, zastopanje njihovih interesov in boj za delavske pravice.

Tudi, če še nisi zaposlen_a se lahko včlaniš v sindikat. Pridruži se Sindikatu Mladi plus, ki je sindikat dijakov, študentov, mladih brezposelnih in mladih prekarnih delavk in delavcev.

Svojim članicam in članom zagotavljamo:

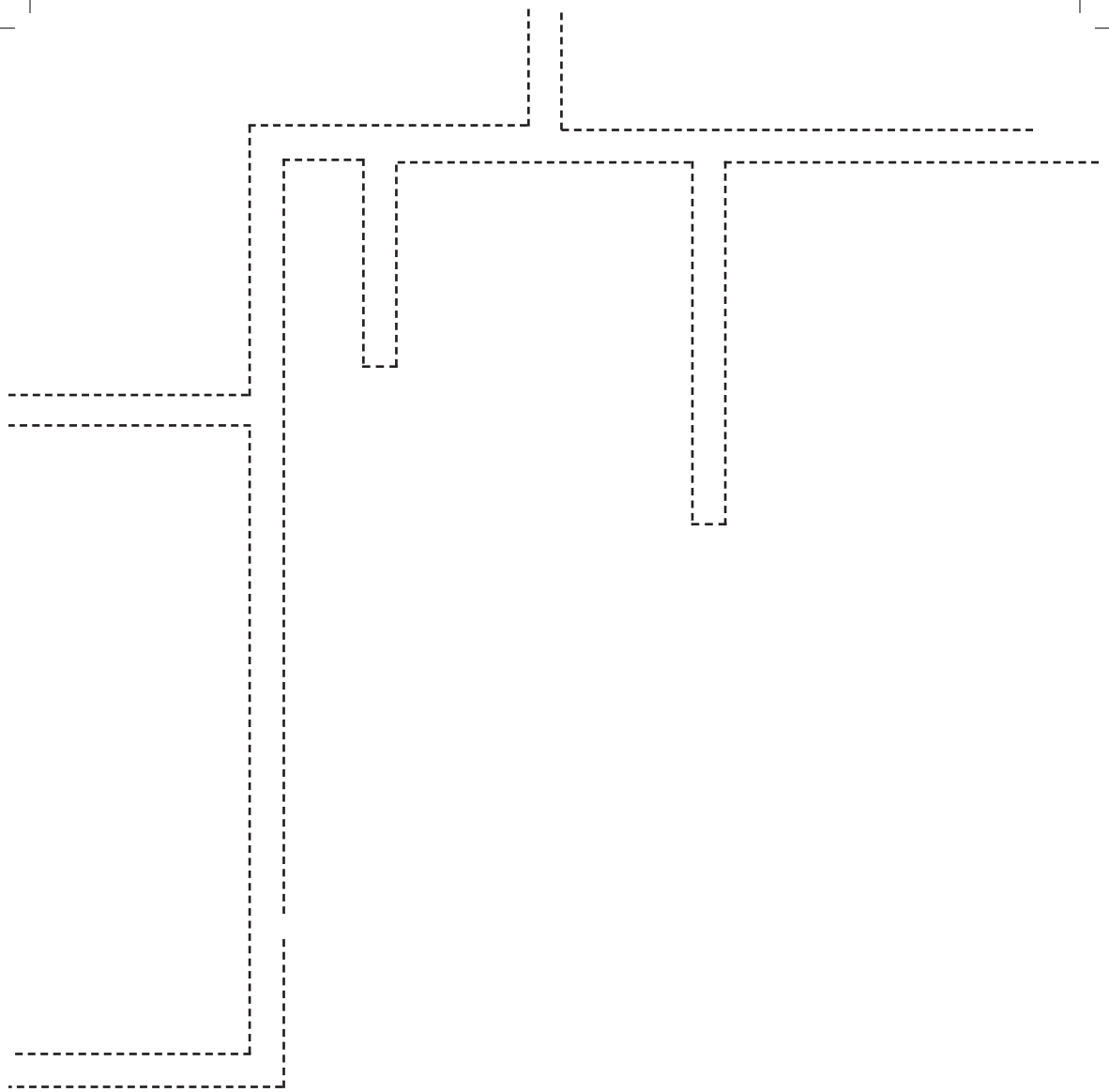
- » **svetovanja** (pravno, socialno, davčno, karierno)
- » **možnost usposabljanj** (delavnice, predavanja, seminarji, v Sloveniji in tujini)
- » **možnost aktivizma** (zastopanje stališč mladih, organiziranje aktivnosti)
- » **pravno zaščito in pravno zastopstvo**

Vsi naši člani in članice imajo tudi vse ugodnosti, ki jih prinaša članstvo v Zvezi svobodnih sindikatov Slovenije. Članarina v našem sindikatu znaša 15 EUR na leto in se poravna ob včlanitvi preko položnice.

Solidarnost, dostojno delo, dostojno plačilo, socialna varnost ... Ne gre za prazne besede, temveč gre za vrednote, za katere nam ne sme biti vseeno. Biti član_ica Sindikata Mladi plus, pomeni boriti se in podpirati boj združenih mladih za boljši jutri vseh generacij.

Pridruži se nam!

Dalmatinova 4, 1000 Ljubljana
T: 01 43 41 267
E: info@mladiplus.si
S: www.mladiplus.si

Pristopna izjava

PODATKI O ČLANU/ČLANICI (Izpolni s tiskanimi črkami)

Priimek: _____

Ime: _____

Spol (obkroži): M Ž

Datum rojstva: _____ Davčna številka: _____

Naslov stalnega bivališča: _____

Poštna št.: _____ Pošta: _____

Naslov začasnega bivališča: _____

Poštna št.: _____ Pošta: _____

Tel: _____ GSM: _____

E-pošta: _____

Šola – Fakulteta: _____

Status (obkroži): a. študent b. dijak c. brezposelni d. drugo

S podpisom te pristopne izjave sprejemam statut in program ZSSS, akte Svobodnega sindikata Slovenije ter akte Sindikata mladi plus. Zavežujem se plačevati članarino v skladu z zakonom, kolektivno pogodbo in akti sindikata, v katerega se včlanjujem.

Dovoljujem, da se moji osebni podatki zbirajo za vodenje točne evidence članstva, spremljanje gibanja članstva, plačevanje članarine, izobraževanje, nudenje pravne pomoči in izdelavo statističnih analiz.

Dovoljujem, da se moji osebni podatki zbirajo za namene obveščanja (označi).

Kraj in datum: _____ Podpis: _____

Izpolni pooblaščen oseba sindikata.

Naziv in šifra sindikalne organizacije: _____

Kraj in datum: _____

Podpis: _____

Zveza svobodnih sindikatov Slovenije

Sindikat Mladi plus

www.mladiplus.si

Dalmatinova ulica 4

1000 Ljubljana

E: info@mladiplus.si

T: 01 43 41 267

FB: facebook.com/mladiplus

IG: instagram.com/mladiplus

TW: twitter.com/mladiplus

Financira
Evropska unija

CONFEDERATION
SYNDICAT
EUROPÉEN
TRADE UNION

